

Asia: VN/2401/2026

Ehdotus kansalliseksi mediakasvatuslinjauksiksi

1. Johdanto

Mahdolliset kommentit ja huomiot johdannosta:

Johdanto sisältää median määritelmän (s. 6), johon linjauksen tavoite- ja toimenpiderajaukset pohjautuvat. Media kuvataan määritelmässä erittäin laajasti, mikä sinänsä on perusteltuakin tavoiteltavien mediataitojen kattavuuden kannalta. Samalla määritelmä toisaalta sulkee sisäänsä tavoitteitaan hyvin erilaisia sisältötyyppejä, joiden erottamisella toisistaan tulisi olla vahvempi rooli linjauksissa.

Ammattimaisesti tuotetut, laadukkaat ja journalismin etiikkaa noudattavat artikkelit ovat määritelmän näkökulmasta samanlainen kohde kuin esimerkiksi mainonta, poliittinen vaikuttaminen, salaliittoteoriat, tarkistamaton tekoälysisältö ja mahdolliset vieraiden valtioiden hybridioperaatiotkin. Linjauksen tavoitteissa ja toimenpiteissä tulisivat median laaja määritelmä huomioon ottaen lisätä huomattavasti luonnoksessa tehtyä enemmän painoarvoa journalismin ja journalismin lajien tunnistamiseen. Kyse on yhä keskeisemmästä mediataidosta.

2. Mediakasvatuksen nykytila

Mahdolliset kommentit ja huomiot mediakasvatuksen nykytilasta:

-

3. Visio

Mahdolliset kommentit ja huomiot visiosta:

Visiokirjauksen (s. 10) keskeinen heikkous on, että siinä ei mainita lainkaan sivistystä. Visiossa mainittuja hyvää elämää ja osallisuutta on periaatteessa mahdollista tavoitella myös sivistystasosta riippumatta, mutta sivistys on silti arvo, jonka tulisi kuulua mediakasvatuksen ytimeen ja myös visioon.

Myös käytännön tasolla merkittävä osa journalismista palvelee ennemminkin sivistyksellisiä kuin hyvän elämän tai demokraattisen osallisuuden tavoitteita. Vaikka jälkimmäisetkin ovat äärettömän

tärkeitä, vision keskittyminen pelkästään niihin tekee siitä liian poliittispainotteisen. Vision täydentäminen sivistyksellisillä tavoitteilla myös kytkisi mediakasvatuksen vahvemmin osaksi koulujärjestelmän yleisemmän tason tavoitteita.

4. Tavoitteet

Mahdolliset kommentit ja huomiot tavoitteista:

Aikakausmedia katsoo, että kestävyys ei tarvitsisi olla mediakasvatuslinjauksissa omana itsenäisenä tavoitteenaan, koska kestävyystavoitteet eivät ole yhteismitallisia linjausten muiden tavoitteiden kanssa. Kestävyystavoitteiden tulisi ennemminkin sisältyä läpileikkaavina kriteereinä kaikkeen julkisen sektorin toimintaan.

5. Toimenpiteet

Mahdolliset kommentit ja huomiot toimenpiteistä:

Aikakausmedia pitää erinomaisena, että toimenpiteissä Medialukutaito määritellään selkeästi tavoitteena kaikilla koulutusasteilla ja että perusopetuksessa ja toisella asteella tavoitteet määritellään oppiainekohtaisesti. Tämä on selkeä ja kannatettava lähtökohta, josta tulee pitää kiinni.

Opetukseen sekä opettajien kouluttamiseen liittyvät tavoitteet ovat niin ikään hyvät, tärkeät ja konkreettiset. Mediakasvatuksen aseman vahvistaminen korkeakoulujen opetustarjonnassa ja yhteistyömallit korkeakoulujen välillä ovat nekin kannatettavia, kunhan pystytään huolehtimaan, että opetus ei mediakasvatuksen eri muotoja niputtamalla muodostu liian yleistasoiseksi.

On tärkeää, että linjauksessa pyritään lisäämään viestintää mediakasvatuksesta myös koteihin. Vanhempien tavoittaminen on nykyisellään mediakasvatuskentän suurimpia haasteita.

Pyrkimys tehdä kaikkea mediakasvatusta kaikille sisältää riskejä. Vaikka moninaisuuden huomioiminen onkin ehdottoman tärkeää, toimiva mediakasvatus edellyttää myös kohderyhmäkohtaisuutta. Jotta pystyy tarjoamaan jotain merkityksellistä jollekin, ei voi yrittää tarjota kaikkea kaikille. Kohderyhmäajattelu on äärimmäisen tärkeää, jotta mediakasvatuksesta on hyötyä. Kaikkien oppijoiden tavoittaminen edellyttää, että Suomen mediakasvatuskentällä on monipuolinen kattaus eri toimijoita ja että saman organisaation sisällä tehdään eri ryhmille kohdennettuja täsmämateriaaleja.

6. Toimeenpano ja seuranta

Mahdolliset kommentit ja huomiot toimeenpanosta ja seurannasta:

-

7. Liitteet

Mahdolliset kommentit ja huomiot liitteistä:

-

8. Yleiset kommentit linjausluonnoksesta

Yleiset kommentit kokonaisuudesta:

Ehdotuksessa on vielä merkittäviä puutteita ja sitä tulee jatkotyöstää.

Lukutaito pitää lisätä yhdeksi päätavoitteista. Lukutaito on kaiken medialukutaidon pohjana, sillä lähes kaikki mediasisällöt perustuvat tekstiin ja medialukutaito tekstin ymmärtämiseen. Lukeminen lisää sivistystä, empatiaa ja vuorovaikutustaitoja – niin kirjallisia kuin suullisiakin. Voidakseen ymmärtää eri mediasisältöjä, tunnistaakseen eri tekstilajeja sekä kielen sävyjä ja voidakseen osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun on lukutaidon oltava vahva. Tutkimukset osoittavat, että hälyttävän suurella osalla lukutaito ei sitä ole, ja kun lukutaito on heikko, myös kaiken muun mediakasvatuksen perille meneminen hankaloituu. Mediakasvatuslinjauksissa on tunnustettava perinteisen lukutaidon merkitys mediataitona.

Kuten edellä median määritelmän osalta jo todettiin, kykyä erottaa journalistisia sisältöjä muita päämääriä palvelevista mediasisällöistä tulee vahvistaa linjauksen tavoitteissa ja toimenpiteissä. Tämä kyky on nykyisessä informaatioympäristössä yhä keskeisempi mediataito. Esimerkiksi journalismikasvatukselle, pelikasvatukselle ja elokuvakasvatukselle on myös vaikeaa ellei mahdotonta löytää yhteisiä konkreettisia tavoitteita ja menetelmiä. Journalismikasvatuksen erottaminen on erityisen tärkeää tässä ajassa.

9. Muita mahdollisia terveisiä valmistelijoille

Muita mahdollisia terveisiä:

-

Hoikka Mikko
Aikakausmedia ry